

12. 4

VENTURI.

De mellis origine et
usu.

538

5

Reg 4° - P. 10°

284

M E L L I S

DISSERTATIO

ALBERTO VENTURI

UVA. BHSC

U/Bc LEG 4-1 n°284

HTCA

1>0 0 0 0 2 7 5 9 0 8

VVA. BHSC. LEG. 04-1 n° 0284

D E
M E L L I S

ORIGINE, ET USU
DISSERTATIO

Historico-Medica

AUCTORE

ALBERTO VENTURI

A VIENSI

Philosophia, & Medicina Doctore.

VENETIIS Anno MDCCLXIII.

Typis Sebastiani Coleti.

SUPERIORUM PERMISSU.

D. B.
MELLIS

ORIGINE ET USU

DISSERTATIO

Historico-Medica

DOCTORIS

ALBERTO VENTURI

A VIENNA

Philosophiae & Medicinae Doctoris

VENETIIS Anno MDCCXIII.

Typis Sebastiani Coleri.

SUPERIORUM PERMISSU.

VVA. BHSC. LEG. 04-1 n° 0284

REVERENDO D. FRANCISCO,

Illustrissimo Domino

PETRO VENTURI

ALBERTUS NEPOS S. P. D.

ME tanquam patriæ immemorem,
 quasi vero vestrum omnino ob-
 litus fuisssem, non amplius objurgabitis.
 Nam ego ingrati animi crimen semper
 horrui. En igitur longioris moræ æqua
 causa. Equidem, quantum potui, ne
 legentes tædio afficiantur, brevitati stu-
 dii, quemlibet delectare, & persuadere
 curavi, ne quis adhuc de Apibus, &
 Melle demisse sentiat, immo ut quis-
 que divini muneris ope, tum præsen-
 tem sanitatem ad longum tempus con-
 servet, tum amissam jucunde recupe-
 ret. Alii, pusillanimi quidem, & sibi
 tantum nati, in perpetuum silere decre-

ED

A 2

vis-

vissent; me vero (quidquid in poste-
rum sit futurum) hanc ipsam Dissertationem, quam vobis, amantissimi Patruui, jure dico, quamque sapientissimus olim meus præceptor luce dignam putavit, pro communi omnium hominum utilitate, in lucem emisisse nunquam penitebit.

DE

DE MELLE

DISSERTATIO.

Circa Mellis originem variæ sententiæ sunt. Veteres a recentioribus omnino dissentiunt. Videamus igitur, utrum Mel herbarum, plantarumque floribus adventitium sit, an vero ipsis ingenitum, an rudes particulas in Mel vertendas ab immensis floribus Apes decerpant. Galenus (1) nec succum, nec fructum, nec plantarum partem esse Mel, sed ab aere prorsus venire putavit, narravitque, agricolas, cum æstivo tempore super arborum frondes Mellis copiam invenirent, ludo cantilenam hujusmodi cecinisse: Jupiter Melle pluit. Proinde, sequitur ille, constat materiam, ex qua Mel generatur, rori esse congenere; eo tamen discrimine, quod ejusmodi roris species præ vulgari raro decidat.

Vir-

(1) Lib. III. Facultat. aliment.

6 DE MELLE

Virgilius Galeni sententiæ favens, eleganter cecinit (1):

Protinus aerii Mellis cœlestia dona
Exequar

Hæc præclare vertit doctissimus Annibal Carus:

Dirò continuando anco del Mele.

Dolce, che l'aria stilla, i don celesti.

Idem confirmat Plinius (2): Mel, inquit, ab aere venit, & potissimum in ortu syderum, & canicularibus præsertim diebus generatur, non omnino ante ortum Virgiliarum, sed mane nascente die. Ideo prima aurora arborum frondes ita Melle irroratæ olim inveniebantur, ut sub diotunc degentes, quaquaversum inunctas Melle vestes, ac tenaces capillos sentirent. Præterea ipse dixit, Mel suapte natura purum, & liquidum esse, sed vaporibus e terra erumpentibus, nec non vegetabilibus, e quibus illud Apes exsugunt, non parum alterari; adhuc tamen cœlestis naturæ suavitatem redolere. Galeno tamen profus non hæsit Plinius, sed ipse aeris atmosphæram prætergressus, *Mel Cœli su-*

do-

(1) Initio Georgicon Lib. iv.

(2) Cap. xii. Lib. xi.

DISSERTATIO.

7

dorem, sive nonnullorum Syderum salivam esse opinatus est; idcirco illi contigit, quod plerisque, qui nimis audentes fictis hypothesebus se se irridendos exhibuerunt; nam primaria rerum principia caliginosa nocte premit Deus. Utcumque vero se res habeat, quidquid e Cælo roris forma cadit, sive illud rude, sive perfectum illud sit, id Melli nihil tribuere equidem non assererem, cum revera probare non possem; veritati tamen consentaneum est, Apes ex herbis, & plantis potissimam, sed non omnino rudem materiam excerpere, eamque deglutire, & tandem in perfectum Mel commutatam emittere, quod herbæ, sive plantæ, cujus floribus Apes magis delectatæ fuerint, adhuc qualitatem retinet. Ideo amarissimum est illud Mel, quod in Sardinia colligitur, quoniam Apes ex absynthii floribus materiam educunt. Reaumurius celeberrimus Philosophus Academiæ Regiæ Parisiensis docuit, ex florum succo dulci, & ipsi Melli aliquantulum simili, ab Apibus operariis Mel colligi, sed ipsi, ut in verum Mel abeat, insignem alterationem, quamvis non tantam, ac cera subit, subeundam esse. Hujus rei ratio a supracita-

ti

ti viri experimentis, & observationibus facile deducitur, qui Apes domi colebat, alebatque, ut solo sacchari syrupo ad id parato vescerentur; ipsæ tamen invitæ solo saccharo per aliquod temporis spatium se se nutrierunt, quo elapso, disruptisque alvearibus, Mel repertum fuit, aliquid quidem sacchari sapiens, quod tamen erat verum Mel. Revera enim non illud simpliciter transferunt, sed ejusdem materiam, vel a floribus, vel ab alio quocumque excerptam devorant, & in ingluvie quadam servant, in qua certam subeundo alterationem, tandem in verum Mel convertitur, quod in tria tempora dividitur. Plinius anthinum illud vocat, quod Apes a floribus vere colligunt, a græco nomine ἀνθος, quod significat flos, & illud omnium optimum censetur; illud vero, quod æstate conficiunt, autumnali melius judicatur. Quæritur, utrum Melle crudo, an vero despumato uti melius sit. Mel crudum, inquit Dioscorides, *inflat alvum, & tussim proritat*, propterea despumati usus aptior est. A Serapione idem confirmatur: Mel, inquit, cujus spuma non est ablata, tussim facit, & ventrem laxat; idcirco despumato Melle uti oportet. Mo-
vere

vere tamen alvum folius crudi Mellis peculiarem nequaquam effectum esse mihi monendum superest, quoniam quocumque Melle vi leniter purgativa jam prædito idem præstatur. Mel, quod sensim e favis liquidum exstillat, cum suapte natura omnino purum sit, depurari non indiget. Ejus mentionem fecit Gentilis; nam inquit: *Mel, cum est purum, non indiget despumari, despumari autem expostulat ipsius impuritas.* Ob negligentiam rusticorum hominum, ut revera puto, Mel despumandi usus invaluit. Nam ipsi, sive id fiat, eo quod Apium stimulos metuant, quia sulphure omnes omnino necare non curant, sive potius, ut totius vendendæ massæ pondus increseat, cum favis innumeras Apes, inveterata jam consuetudine, contundunt, & in porosum postea linteum universam massam injiciunt, ac Mel inde exstillans *Vergine* appellant: immerito tamen, cum ea contusione effusos earum succos, & alias exilissimas instar pollinis particulas secum transferat. Omni igitur diligentia curandum est, ut, præclausis bene omnibus ostiis, subaccensi sulphuris ope universæ Apes intereant, nec prius removenda manus, quam cadere illæ omnino

B cessa-

cessaverint, & postea inversis alvearibus, si quæ in cereis cellulis mortuæ jacent, diligentissime extrahendæ sunt, ut purissimum, & optimum Mel colligatur, quod quidem despumari minime indigebit. Despumatum quodcumque Mel quocumque suæ speciei crudo Melle calidius est, nec ejus liquiditatem amittit, quamvis summum sæviat frigus; idcirco frigido autumno, & hyeme eo uti necesse est. Præterea Mel crudum, cum plurimum aquæ igne minime evaporatæ contineat, summo ita frigore condensatur, ut ejus omnem omnino liquiditatem perdat, & consolidescat, cumque minus calefaciat, idcirco vere, & æstate, illo uti oportet. Veteres Medici Melle crudo quædam electuaria confecerunt, quia ejus se se extricantes flatus in ventriculo mixtis simplicibus ad agendum vim addere posse putarunt; injuria tamen, dummodo suæ naturæ sit, id est minime adulteratum, injuria, inquam, Mel crudum flatulentiaæ accusatur. Nam quæ flatus gignunt, humida, & frigida esse solent. Mellis species tot, tantæque sunt, ut a singulis recensendis merito abstineream, ne in levibus tempus amittam; nonnullas tamen species sapientes viri com-

me-

memorarunt, quasi vero in quibusdam tantum locis Mel optimum, in aliis minus optimum a divinis Apibus conficiatur. E veteribus Dioscorides Mel Atticum aliis omnibus prætulit, atque etiam Mel Hyblæum laudavit, cujus meminit Martialis (1).

Mella jubes Hyblæa tibi, vel Hymettia nasci.
Horatius Mellis ex Insulis Fortunatis hoc carmine meminit.

Mella cava manant ex ilice, montibus aliis.
Valerius Flaccus boni Mellis Torinorum Indiæ mentionem fecit. Marcus Varro Siculum supra omnia extulit; nam inquit: *Siculum fert palmam, quod tibi thymum bonum, & frequens.* Nostris temporibus Hispanicum, & Narbonense, quæ colore albissimo sunt, omnium optima putantur; ego tamen nonnullorum pace dicam, quasi insipientes optimum optimo prætulisse, ac si inter omnia optima inferius reperiretur. Nam divinarum Apum Mel, quodcumque illud sit, adeo optimum est, ut supra se majorem nunquam admiserit perfectionem, dummodo, exposito jam modo, purissimum colligatur, dummodo recenti utaq;

(1) Lib. XI. Epigr. 43.

mur, & peculiaribus climatis limitibus peculiaris ipsius usus decernatur. Ideo in planitie degentes confecto ibi Melle utantur, & incolis montium relinquunt montanum. Nam cuicumque illud prædiligendum est, quod calori, aeri, herbis, plantarum fructibus, & aquis propiora affinitate principia continet, quibus natura a primis annis jam assuevit. Ne igitur veluti quadam amentia redarguar, Mel nostris usibus destinatum, efficacius nimirum, nec minoris vendendum, ego nunquam Hispanico postponam, quod, si forte optatos non præstiterit effectus, minime inculpandum est, nec deroganda divinis Apibus gloria, tanto labore parta, sed in profanum vulgus, & in eos, qui præcipiti occasione abutuntur, tota culpa conferenda est. Signa igitur tradenda sunt, ut perfectum Mel cognoscatur. Dicam pace eorum, qui albo coloris multum tribuunt, ex eo potissimum signum non esse desumendum; nam ille interdum abest, salva Mellis virtute, quemadmodum Mel optimum flavo, subrubro colore præditum invenitur; veteres tamen, qui in res creatas impressisse Deum quædam signa opinabantur, ut earum virtus innotesceret, in

in gonorrhœam flavam flavo Melle usi fuissent. Si nobis fragrantiam Mellis olfactu distinguere datum esset, quemadmodum innumerabilia insecta subtilissimis allecta effluviis percipiunt, ad distinguendum Mel optimum, satis, superque haberemus. Sed quænam turbinata ossa in illis demonstrabuntur? Etiam hujus phænomeni invisibilem causam Anatomicis corroborandam fide relinquam, & potissimis signis enumerandis me expediam. Mel igitur nostri climatis optimum maxima dulcedine gustus organum afficit, aliquantisper subamarum est, grave, diaphanum, & si frigido in loco collocetur, in ejus superficie instar milii granula efflorescent, tactum digitis instar visci hærebit, & quoiners gutta cadet, ibi angustum tenebit locum, & si cucurrerit alio, cito patebit fraus. Verum, si rusticis hominibus incognita Mellis præstantia, & usus significentur, non solum ipsi Mel non violabunt, sed veluti sacrum Jovis nectar venerabuntur, & libentius Apibus, quam ingrato colendo solo operam dabunt, ut sese multiplicantes uberius mellificent. Aristomachus Solensem sedulam Apibus curam dedisse legimus, nimirum spatio octo

tri-

triginta annorum ; neque mirum id sane videtur , quoniam Apes antiquis temporibus , non tanquam materiales prorsus machinulæ se se moventes , sed tanquam divinæ mentis particulæ maximo in honore habebantur . Idcirco cecinit Virgilius (1) .

Esse apibus partem divinæ mentis , & haustus .

Ætherios dixere .

Hæc egregie vertit inclytus Annibal Carus .

Credetter molti dotti ingegni , l' Api

Participar della divina mente .

E di celeste nutritivo Spirto .

Si nostris quoque temporibus magna de Apibus opinio vigeret , aut saltem edocti homines experiri curarent , quantas vires habeat præstantissimum Mel , ipsi tanta damnandi ignavia optima Virgilii præcepta minime negligenter , sed strenue in euntibus curam , divinis postea muneribus cumulate compensarentur . Nam ipsæ ab innumerabilibus formicis , quæ homines depauperare sedulo labore contendunt , ipsæ , inquam , more diversæ locupletare homines student , adeoque fervet opus , ut nonnullæ per dura faxa sæpe errando atterant
 alas ,

(1) Georgicon . Lib . iv .

alas , nimioque pondere pressæ pulchra
morte interficiantur. Supracitato loco ele-
ganter cecinit Virgilius.

Sæpe etiam duris errando in cotibus ,
alas

Attrivere , ultroque animam sub fasce
dedere .

Tantus amor florum , & generandi
gloria Mellis.

Eleganti modo vertit supracitatus vir:

Spesso per aspri , e duri sassi errando

Consumar l'ali , e vi lasciar le penne ;

E più talor , che sotto il grave peso

Abbandonaro ancor la propria vita .

Tanto de i fior desio , tant' è la gloria

Cb' an di comporre il Mel soave , e puro .

Nunc vero ad usum veniamus. Rite om-
nibus consideratis , in se omnia Mel ha-
bere dicendum est , ut in venereum virus
cunctis omnino indicationibus satisfiat .
Nam quemadmodum frigida est venerei
morbi causa (veteres enim omnes morbos,
qui febrim immediate non afferunt , a fri-
gida causa oriri docuerunt) , ita huic sua
calescendi virtute opponitur Mel , & sa-
ne , ne ignis igni perperam adjiciatur ,
inquit Galenus (1) : Mel in corporibus

ca-

(1) De Facul. Nat. Cap. 18. lib. 2.

calidis cito mutatur, & bilefcit, atque amarum efficitur, ut etiam vetuftate (1). Cum autem calida temperamenta ob frigidam venerei morbi caufam a crasi fua defleant, idcirco etiam Mellis ufus omni jure indicatur. Anno millefimo quadringentefimo nonagefimo tertio a Chrifto nato ortus eft is morbus, cum Neapolim obfideret Carolus VIII. Gallorum Rex. Ex insignis enim cujufdam fcorti dira impuritate ea libidinis labe in Gallorum exercitum irrepfit. Hinc Galli, qui nondum ejufmodi morbum noverant, merito Neapolitanum; Neapolitani vero, qui illum e Gallorum exercitu contraxerant, Gallicum vocarunt. Verifimile interim videtur, ejufmodi morbum Hispanos ex India Occidentali in Europam advexiffe, cæterisque nationibus in memorata obfidiõne communicaffe. Apud enim Indos Occidentales perpetuo viget ille affectus, fummaque percipitur ad contrahendum hunc morbum populorum proclivitas. Ipfum hunc affectum afferunt effe ad prifcorum elephantiafm, nec ignotum fuiffe Hippocrati, Avicennæ, ac Moyfi, a quibus defcri-

(1) 4. Simpl. Cap. 16.

scriptus esse videtur. Decimo autem quinto, ac sexto sæculo venerea lues per Europam valde propagata est. Sive vermiculi in sanguinem introducti venereæ luis causa sint, sive acerrimum sit principium, cui nonnulli tantam vim tribuerunt, ut acidis mineralibus corrosivis, nempe spiritui nitri, & vitrioli, & aquæ regiæ comparaverint, sive sit frigida uterina lymphæ, peculiarem quamdam acrimoniam evehens, ut ducta analogia ex symptomatibus veneni Apis, nempe ex partium rubefacta cuti, intumescencia, molesto pruritu, & lancinante dolore, aliis concludendum in primis videbatur; tum vermiculis, tum acrimonie maximæ, quæ acuti dentis, sive spiculi vices gerit, ut ab urethra effluxus sanguinis aperte ostendit, præsertim summa dulcedine Mel contrarium est, & sane magnam vim Mellis ad dulcificandum eleganti carminæ expressit Virgilius (1).

Hinc cœli tempore certo

Dulcia Mella premes, nec tantum
dulcia, quantum

Et liquida, & durum Bacchi domat
tura saporem.

C

Hæc

(1) Georgicon Lib. iv.

Hæc optime vertit doctissimus Annibal Carus.

*Quinci in certa
Stagion premer il Mel dolce potrai,
Nè tanto però dolce, quanto ancora
Liquido, ed atto a tor l' asprezza a quale
Via più si fusse duro vino, ed agro.*

Clarissimus Redi, rejecta veterum falsa sententia, esse dulcia vermibus inimica, jamdiu factis experimentis, palam fecit. Præterea venereo viro ita inertis, & viscido, ut modo ab aere, modo ab humore lymphatico suppeditato semper egeat vehiculo, ut transferatur, hæreat autem, ubi nullum invenit, & ideo solidis semper in partibus, etiam magna penetrandi, detergendique vi efficacissimum Mel opponitur, de quo Dominus Robertus James merito sic loquitur (1). *E' poi il Mele assai penetrante, e detergente, ed è perciò buono in tutte le ostruzioni, e per quelle specialmente prodotte da umori tenaci, e viscosi. Quando il petto è pieno, e carico di materie, è il Mele molto giovevole, e promove l' espettorazione. In somma non vi è male, che nasca dalla flemma, o che sia l' effetto d' una complessione fredda,*

(1) In ejus Pharmacopœa ex Anglica lingua in Italiam versa N. 303.

per cui non sia proprio; ma non è buono per quelli, che sono gracili, e caldi. Giova moltissimo a coloro, i quali la mattina si sentono incomodati da flemma tenace, e viscosa, che non possono cavar fuori senza difficoltà; e per tal effetto si può mangiare la sera disteso sul pane brustolato, oppure sciolto in qualche liquore tepido. Alcuni affermano, che bevuto col latte distrugge i vermi. È stato già in uso nella Chirurgia per nettare le ulcere putride, applicandovi perciò il Mele, oppure il liquore, in cui esso sia stato disciolto. Et fane non solum sordes detergit Mel, sed etiam putredini insigniter resistit; idcirco, et in omnibus septicis causis, etiam septicis venereo viro, idest putrefacienti, ut gonorrhœam testantur, mirum in modum opponitur. Babylonii corpora mortua olim in Melle sepeliebant, ut refert Dionysius Areopagita. Cuiusdam Appii, qui recentes carnes in Melle diu conservabat, Joseph Donzelli meminit. Græcorum temporibus multa medicamenta Melle condiebantur; nam simplicia a putredine defendendi Mellis facultas inest. Hæc verba, ni fallor, in Mesue legisse memini: Perfica, poma, pyra in Melle sepulta, in capite anni reperiuntur recentia, & illæta,

ac si tunc ab arbore colligerentur . An igitur jure arguendus erit ille , qui memoratis a Joanne Pringle antisepticis , id est myrrhæ , camphoræ , serpentariæ , floribus chamæmeli , & chinæ chinæ Mel optimum anteponat ? Ut etiam Mellis antiseptica facultas eluceat , ex quodam Commentario (1) hæc ad unguem transcripsi .

„ In hoc quasi experimentorum cursu Bec-
 „ carium citius dactylorum copia defecit ,
 „ quam desiderium ; etenim cum diutur-
 „ nitatem tantam nondum in his phos-
 „ phoris comperisset , quantam sibi in ani-
 „ mo proposuerat ; voluisset , si plures ha-
 „ buisset dactylos , condimenta alia expe-
 „ riri , quæ & illorum corpora ad lon-
 „ gissimum temporis spatium conserva-
 „ rent , & potentiam lucis non tollerent .
 „ Inter cetera rapiebat illum memoria
 „ Mellis ; legerat quippe , animantium cor-
 „ pora , ac præsertim purpurarum carnes ,
 „ floremque multo condita Melle , fuisse
 „ veteribus quam diutissime conservata ;
 „ nam Plutarchus ad centum annos inte-
 „ „ gra

(1) De Bononiensi Scientiarum , & Artium In-
 stituto , atque Academia Commentarii . Tom. se-
 cund. Pars prima n. 172.

„ gra fuisse affirmat , ad plurimos qui-
 „ dem certe Vitruvius. Sperabat ergo Bec-
 „ carius , si dactylos habuisset , quos Mel-
 „ le condiret , eum se phosphorum para-
 „ re posse , qui servaretur ad posteros .
 „ Spem tantam sustulit dactylorum ino-
 „ pia . (1) Post commentariolum composi-
 „ tum dactylos alios nactus , hos Melle
 „ condivit ; neque interim ad pastillos suos ,
 „ aliosque dactylos , qua sale imbutos ,
 „ exsiccatosque , qua exsiccatos tantum
 „ redire desistebat . Ac cum hæc excr-
 „ psssem , & prope jam typis mandarem ,
 „ quid his omnibus fuisset , nos monuit .
 „ Dactylos in Melle per annum servave-
 „ rat integros , & sine noxa . Singulis men-
 „ sibus pastillos , dactylosque alios ad ex-
 „ perimentum revocaverat . His sensim
 „ lux minui visa fuerat , & ad brevius
 „ tempus in menses singulos constare .
 „ Sextus tandem mensis omnem nitendi
 „ vim sustulerat . Non sic illis accidit ,
 „ quos Mel conservaverat . Hi enim cum
 „ jam annum in Melle fuissent , si in a-
 „ quam calidam iniicerentur , tantam ef-
 „ fundebant lucem , ut integris , & recens

(1) Num. 173.

„ e mari advectis nihil fere cederent .
 „ Quam tantam facultatem non illi ta-
 „ men retinuerunt , qui , cum Mel in vas-
 „ culo ligneo (in ligneo quippe vasculo
 „ adservabantur) propter æstatis calores
 „ se contraxisset , super extantes madere
 „ desierunt . Hi crustam traxerunt quasi
 „ saccharo conditam . Horum ergo alii
 „ lucem habuerunt nullam , alii aliquam ,
 „ sed certe non tantam , ut possent cum
 „ illis , quos undique complexum Mel
 „ fuerat , comparari . Sic Mel diuturni-
 „ tatis , quam adhuc Beccarius deside-
 „ rat , spem auxit .

Singula principia Mel componentia adeo
 minima se junctim sunt , ut nudos oculos
 prorsus effugiant ; hinc est , quod nemo vi-
 ventium unquam conquestus fuerit , licet
 prævigiles Apes , ubique locorum fures
 ex innumerabilibus herbis , & plantis me-
 liora eripere consueverint , quam quidem
 artem si stolidi latrones nostrorum tempo-
 rum haberent , ubique meliora impune fu-
 rari possent , nec unquam furti accusaren-
 tur . Ex hoc etiam igitur , quia varia
 principia ipsum Mel componentia adeo
 exigua sunt , ut seorsim in floribus di-
 scerni non possint , ad subeunda capilla-
 ria

ria vascula , & minima fibrarum interstitia aprissima sunt , ut in iis latens minima mole virus perfecte corrigatur , & sane multiformi veneræ causæ , nonnisi multiformi remedio , & quidem mole proportionato erat occurrendum . En igitur præsto solum Mel , Mel , inquam , tenuissima esca , omnium vegetabilium optima , & dulci sapore jucundissima , pro minima vita ab infortuniis defendenda sedulo innumerabilium multitudinem Apium labore exquisita , & a succosis omnium herbarum , plantarumque floribus diligentissime collecta , optimarum qualitarum aggeries , quibus tot diversi effectus mirum in modum producuntur , remanente hominibus , & brutis longe inferiori alimento . Sed dolendum sane est , quod plurimum medicorum ignorantia Mel pro clysteribus tantum præscribatur , quasi vero ignobili dumtaxat usu hominibus datum esset , cum ob miram præstantiam ad potiores effectus frequentius ore sumi mereatur ; nam præter detergendi , & tenui oleo lubricandi virtutem , alias sane multas habet vires , nimirum impotentes ad venerem erigit , boni seminis copiam creat , frigidas partes fovet , minimas

nimas vias aperit , humorum viscidita-
 tem blande incidit , & corruptioni insi-
 gniter adversatur , ut propterea ad vene-
 ream luem edomandam mirum in mo-
 dum efficax sit , & nulli pharmacopola-
 rum extracto ne minimum quidem com-
 parandum ; nam in omnibus illis natu-
 ræ principia per ignem partim destructa ,
 partim omnino immutata sunt ; in eo au-
 tem , quæ natura produxit , incolumia ,
 & perfecta prorsus invenies ; eo tamen di-
 scrimine , quod , quæ natura diversis fi-
 nibus intenta per innumeros flores sparsim
 diffudit , ea Apes in unum præstantissi-
 ma arte collegerunt . In tanto autem mu-
 nere adhuc ne meliora repudiandi , de-
 teriora vero sequendi heu nimis pravus
 mos vigebit ? O vos , quotquot estis ho-
 mines æstuantis libidine sine lege vagan-
 te , crudelium tandem pœnarum vi con-
 torquendi , si increduli minime experia-
 mini , quid valeat optimum Mel , ac si
 ego pretiosas margaritas ante suos projecis-
 sem . Mihi animadvertendum superest , Mel
 purum esse oportere ; illud enim , quod
 secundario ab universa massa exprimitur ,
 minime idoneum est . Nam principiis a
 Mellis substantia alienis inficitur . Seliga-
 tur

tur ergo , quod e cereis cellulis sensim exstillat , quod vulgo *Mel vergine* appellatur . Lento igne hoc purius pharmacopolæ reddunt , & Mellis despumati nomine inscribunt , quod quidem faustissimum eventum refert , quamquam , nonnullis exilioribus principiis igne diffatis , & etiam multa aqua evaporata , calidius , & minus efficax sit , & ideo frigida tempestate longior usus postulatur . Ne integro quidem die ab impuro coitu neglecto , hac methodo Mel capiatur , nimirum duo mediocria Mellis despumati cochlearia , jejuno ventriculo , mane sumantur ; deinde lib. 1. tincturæ herbæ thè , aut tepida ad libitum aqua superbibatur , tertium cochlear hora somni capiatur , nec aliquid superbibere refert . Ita mane , & vespere continuanda dosis est , donec septem dierum spatio lib. 1. ceperis . Postea alteram libram aggredere , sed duo cochlearia manè tantum sumas , donec dierum progressu consumpseris omnino . Si ex non sufficiunt , eodem ordine , etiam tertia , quarta libra sumi poterit . Nam Mel ita naturæ congruum est , ut tenerrimi infantes , reje-

D lita-

litate cibis delectentur, & gaudeant. A consueto victu recedere non est necesse, dummodo a mero abstineas, & tepidæ jam memoratæ potiones frequenter in usu sint. Verum hic præmonendum est, Mel citius, & tutius operari, antequam venerea lues manifestetur, quam ipsa jam manifestata. Initio enim causam fin otiosam, saltem minimos effectus producentem facile corrigit, sed temporis progressu, si-ve mora, si-ve sua instar fermenti natura, occulto semper modo virus multiplicatur, & suis valde viribus auctum, tandem fluidis, & solidis partibus potitum esse inexpectato ostendit, & tunc contra magnam causam diuturnus Mellis usus, sublata jam febre, requiritur, ut propositus finis obtineatur. Undenam igitur, ut multi practicæ medicinæ magistri adversus me insurgant, qui potissimam Mellis vim in septicas causas minime observarunt? Non aliunde profecto, quam quia occasio præceps semper neglecta fuit, illud nempe tempus agendi, & auxilia administrandi, quod propter materiæ fluxilitatem, & facilem mutationem citissime præterlabi consuevit, ideoque in primo etiam pronosticorum hæc verba exa-

ra-

ravit Hippocrates : volat occasio , ut alii moriantur , priusquam medicum vocent , alii , accersito medico , derepente e vita discedunt : quinimmo tantam vim præcipiti occasione ipsemet Hippocrates tribuit , ut in libro de arte asserat , omnem morbum curari posse , si eam medicus arripiat . Etsi in omnibus igitur , præsertim adversus veneream luem occasio præcepta attendenda est . Nam venereum virus quamvis malignum sit , non adeo tamen malignum est , ut nocendi omnem omnino vim initio celet ; nam cum sit acre natura sua , statim , ac impuro coitu susceptum est , summam urethram minimum in modum erodit . Ideo cum impuro ab hinc coitu prima vice minges , levissimum dolorem senties , quem instar rei nullius mali ominis omnes homines incauti negligunt , sed est primarium susceptæ luis signum , quod initio semper manifestatur , quemadmodum frequentia pulsus , quotiescumque febris accenditur . Quando igitur virus septicum est in limine , ut in mingendo levissimus urethræ dolor , nec non apyreticus pulsus testatur , si exposito jam modo Mel optimum capias , ipsum quasi miraculo operari tandem doctus experientia

tia fateberis . Verum hic ingenue fatendum est , usui Mellis mechanicum præsidium fere statim post coitum aliquando fuisse præmissum , quod labiis tanquam ad sigillum pressis tacitus prætereo , ne ad peccandum sine noxa millenis hominibus incitamento sim ; eo quippe respexit , ut lymphatica vasa exonerata fuerint , ne mali viri vehiculum superesset . Postea penis , & vicinæ partes diligenter vino lota , diligenterque tersa fuerunt . Deficiente vino , aqua , aut urina pro commo substituta fuit . Interim moneo antisepticam Mellis facultatem angustiis limitibus minime coercendam esse . Ex hoc tamen in Melle adeo fidendum esse non putes , ut mira quoque præstet , etiamsi gangræna supervenerit ; tunc enim pars motus , & sensus expers , frigida , & penitus putrefacta reparari nullo modo poterit , immo abscindi indigebit , ne sanis aliis partibus obsit . Igitur Mel optimum in principio semper exhibeatur , quando scilicet atra pars in gangrænam abire minatur , sed adhuc sensu prædita est , ut levi stimulo periculum fieri potest ; tunc enim (dummodo non obstet febris , qua , aucto sanguinis motu , calidi Mellis usus

in-

interdicitur) fluidas , solidasque partes restaurabit optime . Nam plastica , hoc est formatrix facultas Melli indita est . Ad prophylaxin , hoc est ad prævitandam phthisin , quæ , docente magno Hippocrate (1) , maxime fit ætatibus ab anno octavo decimo , usque ad quintum trigessimum ; tunc enim adolescentes , & juvenes , quos juxta præceptum ejusdem Hippocratis oporteret nunquam satiari cibus ; & impigros esse ad laborem , sæpissime plurimo se se ingurgitant alimento , & turpi otio libenter indulgent , propterea infirmatus fibrarum tonus exuberantem cibi copiam digerere non valet , quæ quidem in ventriculo plus debito detenta corrumpitur , & ideo depravatur chymus , postea chylus , & sanguis depravatur , & solidæ demum partes labefactantur ; jam , inquam , ad prævitandam phthisin Mel sane aptissimum est ; nam teniter purgativa vi supervacanea dejicit , & antiseptica facultate ad putredinem proclivia optime corrigit , nec non in quascumque septicas causas ad sustinendas vitales vires pro incorruptibili cibo inservit , & propterea

D 3 etiam

(1) Aphor. ix. Lib. v.

etiam ad prævitandam tabem, quæ sanguinis sputo succedit (jam præhabita, & si opus fuerit, repetita sanguinis missione, & adstringentium ope consolidatis vasibus, penitusque sublata febre) magnopere commendatur, & sane mira præstitit. Sapientis medici consilio, Dominus Joseph Macchiavelli post hæmoptoe adeo salubre Mel expertus est, ut semper vegeta valetudine gavisus fuerit. Bononiæ testis est pharmacopola Sanctæ Mariæ de Vita, Paulus nempe Andreas Parenti, sane vir ob maximam in arte peritiam, ac tyronibus utilia ob documenta, a quo ille triginta Mellis libras, & amplius sibi emit. In quibuscumque morbis, qui in suppurationem jam transferunt, postquam acuta febris, ultra quadragesimum diem producta, in chronicam mutata est, ut febrilis æstus quasi omnino extinctus videatur, jure Mel optimum, licet natura sua calidum sit, pro medicamento, & cibo præscribitur, & medicum sane necessitas urget. Nam septicæ quæcumque causæ vulgare alimentum facile corrumpunt, & nisi vitales vires incorruptibili sustineantur, magis in dies deprimentur. Dominus Nicolaus Lemery e Regia Scientia-

tiarum Parisiensi Academia de Melle ita loquitur (1). *Fra le buone qualità del Melle, egli è riconosciuto un alimento, ed un rimedio per coloro, il temperamento de' quali sia stato attenuato da un digiuno straordinario, e troppo lungo: noi ne veggiamo altresì degli effetti salubri nel principio della tifsichezza, nel marasma, e nell'altre malattie di consumazione, purchè sia preso a proposito entro a liquori appropriati, dopo aver fatti i rimedj generali.* Etiam Aurelius Cornelius Celsus pro tabidis inter cetera Mel proponit (2). Hic tamen monendum est, magno humorum, & solidarum partium vitio, ut assidua febris, & interrupti crebro somni testantur, septicum morbi fomitem per universam sanguinis massam, & nerveum succum diffusum esse, non nisi diuturnum Mellis usum convenire, & ideo fieri non posse, quin protracto calidi Mellis usu (tunc enim est desistendum) febricula crescat, quam in primis sistere si china chinæ datum esset, postea quamvis magna labes solo, & simplici Melle re-

(1) In eius Dictionario ex Gallica lingua in Italiam verso N. 217.

(2) Cap. XXII. Lib. III. Tom. I.

pararetur. Ne igitur Mel tamquam inefficax inculpetur, cum solus ipse inertiae condemnandus sis, jam neglecta occasione præcipiti; eo tempore, quo abest febris (initio enim semper abest in morbis frigidis) tuto Mel præscribendum est, & sane quid sua efficacia possit, ex felici postea eventu cognosces.

Abusus. Abundante saccharo, moderni rem gratissimam gustui facturi, in omnes ferme syropos illud introduxerunt, & in Galeni diamoron, in theriacam Andromachi, & omnia electuaria quoque introduxissent, nisi quædam venerandis medicinæ patribus hærendi necessitas novis rebus studentes cohibuisset, serio minime considerantes, quod, si, rejecto saccharo, Mel pro omnibus syrupis, nec non aliis conficiendis adhiberetur, omnium optimæ qualitates, & quidem plurimi faciendæ pro hominum salute, iis simplicibus restituerentur, quibus innumerabiles multitudine Apes omnino furatæ sunt. Sed nescio quonam fato nostrorum temporum medici non satis habeant, ut ab antidotariis exulet, quantum fieri potuit; immo, si fert necessitas, ut efficacissimum, & perijucundum Mel præscribant, ingrato oleo miscent,

scunt, quod re vera tum ipsum Mel ad agendum minus idoneum reddit, tum quosdam ægros ita nausea afficit, ut postea a reasumenda quamvis exigua dosi penitus abhorreant. Præterea mos eorum, qui semper uberi cum vehiculo capiendum Mel præscribunt, minime probandus est. Nam ita fibrarum tonus interdum laxatur, ut in profluvium solvatur alvus. Quandoque igitur sine ullo extraneo vehiculo Mel capere magis confert, quoniam in se levissimum semper habet, quod divinæ Apes e salubrioribus rivis hauserunt.

Frequentius antiquis temporibus, quam nostris, antequam scilicet adeo familiare saccharum evasisset, frequentius, inquam, Mel in cibum obtinuit locum. Nam veteres valde salutiferum, uti revera est, experiebantur. Supracitato loco jam memoratus Lemery Mel supra saccharum ita extollit: *Del resto, benchè l'uso del zucchero abbia quasi abolito quello del Mele, principalmente negli alimenti; il Mele però è ben spesso da preferirsi al zucchero, quando non si pensi affatto alla delicatezza del gusto, imperocchè, oltrechè egli è un' unione della sostanza più pura, e più eterea d' infiniti fiori, che possiedono gran*

vir-

virtù, egli è più pettorale, e più anodino del zucchero, il quale non è, che un sugo denso della sola canna. Etiam Dominus Robertus James Mel supra saccharum his verbis extollit (1). Anticamente se ne faceva uso, come oggidì si fa dello zucchero, e a dir vero, merita d'esser più usato di quello, che è. Corfos diuturnam egisse vitam Athenæus narrat, quia ipsis Mel in usu erat. Interrogatus philosophus quidam senex, quomodo se usque ad majorem illam ætatem conservaret, respondit: *intus Melle, foris oleo*. Mel igne tentatum, præter cetera, suum quoque oleum exhibet, quod simplicissimæ ejus aquæ connubium cito refugeret, sed mediante sale, ea inter se adeo arcte vinciuntur, ut ne analysis quidem chemica omnino sejungat, & potissimæ causæ sunt, quæ ad diu vivendum magnopere conferunt. Nam molles fibras diu conservant, ne tam facile rigiditatem ineant, & impediunt, ne citius quam par est, vasorum orificia claudantur, per quæ diutius nutrimentum recipitur, & molli-

bus

(1) In ejus Pharmacopœa ex Anglica lingua in Italiam versa N. 303.

bus partibus applicitum retinetur. Id videre est in arboribus, quæ prope rivus, five pinguibus in terris longius crescunt, & serius senescunt, quam ceteræ arbores macris in terris, procul a rivis consistæ. Sic larices plurimo oleo affluentes mira mole in trinam dimensionem expanduntur, & diutissime vivunt. Tu vero Alchymista, qui non solum ob ignobilia metalla in aurum vertenda, sed etiam ad reparandas vires, & longævam vitam ducendam philosophorum lapidem quæris, atque, cum e foetidissimis excrementis idoneum idcirco menstruum educere non possis, dolens super ea crebro suspiras, & altis meditationibus mentem defatigas, desine, pace tua, improbo labore manus frustra conterere, & fumo faciem frustra denigrare, & arcanis chartis frustra impallefcere, majorumque natu hominum, quorum facta imitaris, deplorandum exitum perhorresce. Somnium auri semen, quod nec digeri, nec in nutrimentum facessere sua duritate unquam posset, quod in ignem injectum, instar lapidis, ut fertur, resistit, ex quo denominatio orta est, ecquis sanæ mentis ad reparandas vires, & longævam vitam ducendam ineptum esse non vi-

videt? Ego vero ad id munus omnium vegetabilium optimam, purissimamque substantiam, & tibi, & quibuscumque proponam; Mel nimirum, illud nectar liquidum, terræ Regibus dignum, ideoque tibi minime despiciendum, quem e regali genere audivimus esse. Utinam homines rustici, quibus ratiocinando assequi minime datum est, quid sit Mel, saltem ruditer experiundo cognoscerent, quantas vires maxima ejus virtus habeat; illos, spectata virtute, & ceræ, & quibuscumque terræ fructibus maximo pretio ipsum esse prælaturos certus sum; ipsi tamen, quos ignorantia in perpetuum fefellit, illud jam negligere consueverunt, ac si & cera, & quibuscumque terræ fructibus longe inferius esset; quoniam præter nomen, & ejus dulcedinem, nihil aliud de Melle compertum habent. Mirum mihi sane non videretur, si ego rusticum hominem, qui ligna amputare, & in strue posita vincire a pueritia assuetus fuit, pretiosos lapides, tanquam vulgaria saxa neglexisse intelligerem.

F I N I S

VVA. BHSC. LEG. 04-1 n° 0284

VVA. BHSC. LEG. 04-1 n° 0284

UVA. BHSC. LEG. 04-1 n° 0284